

Литература

1. Бьюфорд, Б. Английская болезнь [Электронный ресурс] / Б. Бьюфорд. – Режим доступа: <http://knigosite.ru/library/read/52852/>. Доступ: 15.03.2012.
2. Дуги, Б. Бешеная армия. Облик футбольного насилия [Электронный ресурс] / Б. Дуги. – Режим доступа: http://readfree.ru/site/book_full/12449/. Доступ: 16.03.2012.
3. Дуги, Б. Марш хулиганов [Электронный ресурс] / Б. Дуги. – Режим доступа: <http://readfree.ru/book/C398/>. Доступ: 15.03.2012.
4. Дуги, Б. Фанаты. Рост европейского хулиганства [Электронный ресурс] / Б. Дуги. – Режим доступа: <http://readfree.ru/book/C408/>. Доступ: 17.03.2012.
5. 17 April 1971 – Leeds United – West Bromwich – 1-2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mightyleeds.co.uk/matches/19710417.htm/>. Доступ: 15.03.2012.
6. 17 April 1971: «Leeds will go mad. They have every right to» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.guardian.co.uk/sport/2009/apr/18/ra-y-tinkler-played-advantage-leeds/>. Доступ: 15.03.2012.
7. 4 years out of Europe // Daily Mirror. – 1975. – June 14.
8. A history of Leeds United violence [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.yorkshireeveningpost.co.uk/news/latest-news/top-stories/a_history_of_leeds_united_violence_1_2171900/. Доступ: 17.03.2012.
9. Armstrong, G. Football hooligans: knowing the score / G. Armstrong. – London, 1998.
10. Broad, R. Conscriptio in Britain, 1939–1964: the militarization of a generation / R. Broad. – London, 2006.
11. Bullock, M. Five European nights for Spurs fans to forget [Электронный ресурс] / M. Bullock. – Режим доступа: http://www.sport.co.uk/features/Football/1245/Five_European_nights_for_Spurs_fans_to_forget.aspx/. Доступ: 17.03.2012.
12. Chaudhary, V. England told: more rioting and you're out [Электронный ресурс] / V. Chaudhary. – Режим доступа: <http://www.guardian.co.uk/football/2000/jun/19/euro2000.sport3>. Доступ: 17.03.2012.
13. Dunning, E. The roots of football hooliganism: an historical and sociological study / E. Dunning, P. Murphy, P. Williams. – London, 1988.
14. Fans shame Leeds // Daily Mirror. – 1975. – May 29.
15. Horncastle, J. Retro Ramble: Bayern Munich 2 Leeds United 0, 28th May 1975 [Электронный ресурс] / J. Horncastle. – Режим доступа: <http://www.thefootballramble.com/blog/entry/retro-ramble-bayern-munich-2-leeds-united-0-28th-may-1975/>. Доступ: 17.03.2012.
16. Lim, A. In search of true fan: populism, football and fandom in England from antiquity to the end of 20 century / A. Lim. – Burnaby, 1997.
17. Murphy, P. Football on Trial: Spectator Violence and Development in the Football World / P. Murphy, E. Dunning, J. Williams. – London, 2002.
18. Never forgotten - Pool honour murdered fan [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.lep.co.uk/news/never_forgotten_pool_honour_murdered_fan_1_383052/. Доступ: 16.03.2012.
19. Nottingham Forest Attendance [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.european-football-statistics.co.uk/atnclub/notf.htm/>. Доступ: 18.03.2012.
20. Rockwood, R. How did sport get so big [Электронный ресурс] / R. Rockwood. – Режим доступа: <http://moreintelligentlife.com/content/ideas/tim-de-lisle/how-did-sport-get-so-big/>. Доступ: 17.02.2012.

21. Sorry, Paris, for the football riot // Daily Mirror. – 1975. – May 30.
22. Spaaij, R. Understanding football hooliganism: a comparison of six Western European football clubs / R. Spaaij. – Amsterdam, 2006.
23. Stott, C. Football "hooliganism": policing and the war on the "English disease" / C. Stott, G. Pearson. – London, 2007.
24. Vooren, J. Feyenoord en de voetbalrellen van 1974 [Электронный ресурс] / J. Vooren. – Режим доступа: <http://www.sportgeschiedenis.nl/2007/01/12/feyenoord-en-de-voetbalrellen-van-1974.aspx/>. Доступ: 18.03.2012.

УДК 94(594)«19»:325.86

Перемога над колоніальними силами та завершення процесу боротьби за незалежність Республіки Індонезія

Галушка-Адайкін Антон

Галушка-Адайкін Антон. Перемога над колоніальними силами та завершення процесу боротьби за незалежність Республіки Індонезія. Стаття присвячена завершальному етапу боротьби індонезійського народу за власну незалежність. Крім питань, пов'язаних із протистоянням республіканських сил Індонезії нідерландській колоніальній реакції, в статті розглядаються питання стосовно спроби комуністичного заколоту та створення радикального мусульманського руху на Західній Яві.
Ключові слова: Даруль Іслам, Компартия, Мадіун, Республіка Індонезія, угода, уряд.

Галушка-Адайкін Антон. Победа над колониальными силами и завершение процесса борьбы за независимость Республики Индонезия. Статья посвящена заключительному этапу борьбы индонезийского народа за собственную независимость. Кроме вопросов, связанных с противостоянием республиканских сил Индонезии нидерландской колониальной реакции, в статье рассматриваются вопросы относительно попытки коммунистического переворота и создания радикального мусульманского движения на Западной Яве.
Ключевые слова: Даруль Ислам, Компартия, Мадіун, Республика Индонезия, соглашение, правительство.

Galushka-Adaykin Anton. *The victory over the colonial powers and the completion of the struggle for independence of the Republic of Indonesia.* The article is devoted to the final phase of the struggle of the Indonesian people for their own independence. In addition to issues related to the confrontation of the republican forces of Indonesia against Dutch colonial reaction, the article examines the issues regarding to the communist coup attempt and a radical Muslim movement in West Java.

Key words: Darul Islam, the Communist Party, Republic of Indonesia, agreement, government.

Процес деколонізації завжди був одним із стрижневих питань, що досліджується сучасною історичною думкою. Форми визвольної боротьби, перебіг подій, відрізняються таким розмаїттям, що часто-густо дуже важко провести паралелі між подіями, що відбувались в межах одного регіону або навіть субрегіону. Події, що відбувались в Республіці Індонезія у другій половині 40-х рр. ХХ ст., є яскравим прикладом бажання нації отримати довгоочікуваний суверенітет. Однак революційні сили в країні для досягнення незалежності зіткнулись не тільки зовнішнім ворогом-колонізатором та його союзниками, але і з внутрішніми супротивниками: сепаратистськими рухами та ідеологічними конкурентами, що вкрай ускладнило боротьбу не тільки за незалежність, а й за територіальну цілісність країни.

Актуальність проблематики, що досліджується в даній статті, обумовлюється наявною необхідністю налагодження міцних стосунків між Україною та Республікою Індонезія, країною що вже давно посіла одне з чільних місць за своїм розвитком серед країн Південно-Східної Азії. Вивчення історичних процесів, що відбувались у цій державі, країні з найбільшим за чисельністю мусульманським населенням у світі, а особливо подій, що є національної гордістю для населення Індонезії, сприятиме подальшому зближенню двох країн.

Наукова актуальність обумовлена низьким рівнем вивченості українською науковою думкою історичних процесів, що відбувались не тільки в Республіці Індонезія, а й взагалі у всій Південно-Східній Азії. Слід зазначити, що подібна відсутність ґрунтовних історичних досліджень є характерною і для західної наукової думки, однак є декілька праць, які треба виділити з огляду на їхню значущість для висвітлення проблематики, розглядається у статті. Перш за все, це дослідження Ріклефса [10], присвячене загальному дослідженню історії Індонезії, починаючи з часів появи Ісламу в країні й до наших часів. Незважаючи на велику значущість цієї роботи, слід зазначити, що Ріклефсом дається загальний аналіз, автором робиться акцент на великих подіях, більш дрібні залишаються поза увагою, що звісно обумовлено характером дослідження, але ж саме ці дрібні події формують загальну історичну картину. Важливим для вивчення антиколоніального руху в Індонезії є праця одного з найбільших фахівців історії Південно-Східної Азії усіх

часів Джорджа Кехіна [3]. Сучасник подій, що відбувались в Індонезії, в досліджуваній період, окрім загального портрету індонезійської революції та визвольної боротьби надав величезний обсяг інтерв'ю із учасниками подій в Індонезії. Саме Кехіна можна вважати засновником школи з вивчення історії Південно-Східної Азії завдяки його плідній праці в Університеті Корнелл та заснуванню там кафедри з індонезіології. Крім праць стосовно розвитку Індонезії широко відомі його роботи відносно В'єтнаму, а точніше його критика політики американського уряду в регіоні. Серед власне індонезійських фахівців слід підкреслити значущість праць Муджанто [5; 6], який дуже ретельно прослідив еволюцію індонезійського народу, створенню самоусвідомлення індонезійців. Багато уваги він приділив історичним персоналіям, які творили індонезійську революцію: Сукарно, Хатті, Хаменгку Бувоно IX тощо. Важливим джерелом для дослідження індонезійської визвольної боротьби є спогади одного з найвідоміших індонезійських військових Абдул Харіса Насутіона. Насутіон, соратник президента Сукарно по революції та один з його найбільших політичних конкурентів, відомий як один з кращих у світі знавців ведення партизанської війни, саме його дивізія нанесла найбільших втрат колоніальним військам та уможливила створення незалежної індонезійської держави. Його теоретичні праці та практичні вказівки вивчаються в американських військових закладах, що ще раз підкреслює їхню значущість.

Метою даної статті є відтворення історичних процесів, що відбувались в Індонезії у другій половині 40-х років ХХ ст., пов'язаних із визвольною боротьбою індонезійського народу проти нідерландського колоніалізму.

Приблизно у середині травня 1946 року серед правлячих кіл Нідерландів сформувалась загальна думка, що потрібно скоріше напасти на Республіку. Тим більш, що утримування 100 тисячного корпусу в Індонезії дуже відображалось на економічному стані країни, яка серйозно постраждала під час Другої Світової Війни. Ці бюджетні витрати повинні були відшкодуватись завдяки яванському цукру та суматранській гумі, нафти та пальмовій олії. Військова верхівка колоніальних військ була впевнена, що Республіка буде розбита всент протягом двох тижнів, а вся Індонезія буде знов колонізована за півроку.

Вночі 20 липня 1946 року Нідерланди провели першу «поліцейську акцію» спрямовану проти республіканських сил. Ця операція проходила відразу ж по трьох векторах: захват водночас Західної Яви, Східної Яви та Мадури, Центральної Яви [10, с. 282]. Таким чином дуже швидко Нідерланди взяли під свій контроль усі найважливіші порти та інші транспортні вузли на Яві, що, звісно, відразу ж поставило під загрозу саме існування Республіки, яка неочікувано для лідерів руху за незалежність опинилась у ізоляції. Республіканські війська почали неорганізовано відступати зі своїх позицій. Часто-густо після того, як республіканські війська відступали. А нідерландські ще не встигали зайняти покинуті території, виникала анархія із своїми звичайними проявами: терором,

братерським кровопролиттям, мародерством тощо. Найбільше від цієї анархії постраждало китайське населення Яви, яке здавна, виходячи з того, що в руках вихідців з Піднебесної знаходилась торгівля, не дуже то добро сприймалось малайською більшістю населення, та також представники суматранської аристократії. Ван Моок, напевно, вже бачив яв колоніальні війська захоплюють Джокджакарту, єдиний та найважливіший форпост Республіки, та планував формування нового уряду, що став практично прикриттям старого колоніального режиму, але він особисто, та й вся нідерландська верхівка зіткнулась з дуже жорсткою позицією Сполучених Штатів та Великої Британії стосовно цих «поліцейських заходів». Ці країни, постійні члени Ради Безпеки ООН, вимагали припинення повного знищення республіканських сил в країні.

Віднині ООН почала відігравати все більш значущу роль для індонезійського питання. Радянський Союз, Австралія та Індія без сумнівів встали на бік Республіки. Однак все ж таки головну роль у розв'язанні конфлікту взяли на себе Сполучені Штати Америки. Саме ця країна, незважаючи на союзний з Нідерландами статус дуже чітко висловила незадоволення політикою Нідерландів в Індонезії, що не могло залишитись без уваги правлячих кіл цієї європейської країни, з огляду на те, що планом Маршалла передбачалась неабияка фінансова допомога на відбудову країни після Другої світової Війни.

4 серпня 1947 року обидві сторони домовились про тимчасове припинення бойових дій. Шахріру дали змогу зробити промову на черговому засіданні Генеральної Асамблеї ООН, при тому, що представники територій, що підпорядковувались Нідерландам не були допущені до сесійної зали. У жовтні того ж року для встановлення нормального діалогу між Нідерландами та Індонезією був сформований Комітет Доброї Волі ООН, до складу якого увійшли представники США, Австралії та Бельгії. Однак, незважаючи на офіційне тимчасове перемир'я, Нідерландські війська продовжували проводити «зачистки» на окупованих територіях [3, с. 184].

У січні 1948 року на борту американського крейсера «Ренвіль» на рейді поблизу джакартського порту Танджунг Пріок було погоджено припинити усі військові операції з обох боків та встановити так звану «Лінію Ван Моока», своєрідний кордон між ворогуючими сторонами [9, с. 99]. В Європі така домовленість вважалась за перемогу, тому що надавала Нідерландам можливість, перш за все, підкорити республіканські анклави на зайнятих територіях.

Насправді ж, Ренвільська угода стала останньою для уряду Аміра Шаріфуддіна: члени кабінету, що входили до PNI та Masyumi, відразу ж після підписання цього договору склали свої міністерські повноваження, що і змусило Аміра піти у відставку. Він сподівався на створення нового «лівого» кабінету міністрів, але сталося зовсім по-іншому. Сукарно особисто призначає Мухаммада Хатту прем'єр-міністром надзвичайного «президентського уряду», що підпорядковувався лише президенту.

Більшість членів нового кабінету були центристами або навіть зовсім безпартійними. Амір із послідовниками з лівого крила перейшли до опозиції, а Шахрір створив Соціалістичну Партію Індонезії (Partai Sosialis Indonesia, PSI), що підтримала новий уряд.

Нідерланди ж у той же час продовжували свою втілювати у життя свою політику, що базувалась на принципі divide et empera, розділяй та керуй: вони продовжували створювати дрібні та середні за територією нові державотворення, щоб вже наприкінці роки оголосити про створення федеративної держави. Так було створено країни Східна Суматра, Південна Суматра, Пасундан (до складу якої увійшла Західна Ява), Мадуро, Східна Ява. Таким чином на початок 1948 року нідерландцям на території архіпелагу вдалось сформувати 15 залежних від них країн. Лідери нових держав навіть створили щось на кшталт єдиного федерального законодавчого органу або Сенату (Majelis Permusyawaratan Rakyat (індонезійська), Bijeenkomst voor Federale Overleg (нідерландська)) [6, с. 112].

Ситуація у стані республіканців погіршувалась і з огляду на серйозні економічні проблеми: брак харчів (особливо головного продукту азійської кухні рису), велика (приблизно 6 мільйонів) кількість біженців, відсталість промислового сектору економіки, гіперінфляція, викликана безперервним друком грошей. Проблеми у політичній сфері також не закінчувались. «Ліви» знов спробували повернути втрачену владу. Для цього вони створили Народний Демократичний Фронт (Front Demokrasi Rakyat), що спирався виключно на землеробів та робочих, які належали до abangan, представників синкретичного Ісламу, до якого були запозичені традиції індуїзму та буддизму, що сповідувались малайцями до приходу Ісламу. Діяльність Фронту почалась із акції протесту на текстильній фабриці у Делангу на Центральній Яві, що призвело до кривавих сутичок із членами Masyumi та Hizbullah. Тільки у липні уряду вдалось вгамувати активістів Фронту, що вдалось лише завдяки обіцянкам залучити наприкінці кінців пролетаріат до політичного життя в країні [10, 297].

Відповідно до Ренвільської угоди республіканські війська під керівництвом Насутіона у кількості 22 тисячі штиків були виведені з Західної Яви [7, Т. 7, с. 32]. Це призвело до дуже непередбачуваних наслідків. Із виводом республіканської армії Нідерланди отримали іншого супротивника у вигляді своєрідних герільерос на чолі із своїм лідером, особистістю, яка володіла нестандартною харизмою, правдивим мусульманином на ім'я Картосувірджо (1905–1962). В 1927 році Картосувірджо був вилучений з одного з лікарських навчальних закладів за свої надто радикальні уподобання. Пізніше він серйозно захворів і протягом процесу одужання займався виключно релігійною освітою під пильним наглядом видатних знавців Ісламу в країні. Всього шість років він був членом Партії Ісламський Союз Індонезії (Partai Serikat Islam Indonesia), тому що був виключений з її лав за незгоду з центральним курсом. У 1940 він створив Institut Suffah неподалік Гаруту, що на Західній Яві, де молодь отримувала подвійну або навіть потрійну освіту:

військову, релігійну та бути вірним особисто Картосувірджо. Звісно, що японці дуже швидко прикрили цей «навчальний заклад», але Картосувірджо не зник, він очолив партизанські загони Hizbullah у регіоні [5, с. 189]. На початковому етапі Революції він та його послідовники підтримали центральний уряд країни, приймали активну участь у діяльності Masyumi, але невдовзі припинили усілякі зносини, нарікаючи на відверту «ліву позицію» кабінету та й взагалі усієї революційної верхівки. Тому, як тільки-но Дивізія Сілівангі була виведена він проголосив джихад як проти Нідерландів, так й проти «антиіндонезійської», на його погляд, Республіки. У травні 1948 року Картосувірджо декларував себе імамом (релігійним та політичним лідером) нової держави Negara Islam Indonesia (Ісламська Держава Індонезія) або Darul Islam (малайський варіант арабської мови, що означає «будинок Ісламу»). Життя у цій країні у всіх галузях (політичній, культурній, економічній, соціальній тощо) повинно було впорядковуватись лише за законами шаріату та втілюватись лише місцевими релігійними лідерами. Серед місцевого населення почали поширюватись міфи стосовно надзвичайності, магічних здібностей як самого Картосувірджо, та і його послідовників. Однак чим більше ці загони «воїнів-магів» діяли на території Західної Яви, тим менше їх можна було відрізнити від звичайних злодіїв або терористів. Це тривало ще дуже довго, до 1962 року, коли Картосувірджо в кінці кінців був схоплений силами військової розвідки та страчений протягом короткого терміну після його арешту.

Прибуття дивізії Сілівангі під проводом Насутіона до республіканського центру значно вплинуло на розвиток руху за незалежність. Цей військовий корпус, що більшістю складався з народу Сунда, одностайно присягнув на вірність уряду Хатти. Місцеві, тобто яванські, військові були більш схильні до підпорядкування Судірману або Народному Демократичному Фронту Аміра Шаріфуддіна. Уряд Хатти бажав зменшити кількість солдат, яких налічувалось на той час приблизно 350 тисяч регулярних та 450 тисяч нерегулярних військових [7, Т. 7, с. 59]. Зрозуміло, що така значна армія була тягарем для республіканського бюджету. Насутіон також вважав за доцільне зменшення кількості збройних сил, але з зовсім іншої причини. Беручи за приклад римські легіони, він наголошував на тому, що армія є сильною, перш за все, не за кількістю, а за її якості. Зрозуміло, що такі заходи, які зменшення кількості збройних сил, не були популярними серед військових, що призвело до нової хвилі анархії в районі Джокджакарти та Суракарти. Республіка у серпні 1948 року знов опинилась на межі громадянської війни у той час, як Нідерланди оточили її з усіх боків.

11 серпня 1948 року з Радянського союзу до Індонезії повернувся контрверсійний лідер Комуністичної партії Індонезії 20-х років Муссо. За винятком 1935 року, коли він таємно прибув до країни створювати підпільні обкоми Комуністичної партії, останній раз він був в Індонезії у

1926 році. Амір та інші лідери Народного Демократичного Фронту визнали повноправність Муссо як лідера та признались у тому, що є підпільними членами Комуністичної Партії з 1935 року [8, с. 25]. Муссо був ярим прихильником ідей сталінізму та однопартійної системи, в якій може існувати лише одна партія – партія робочих та селян. Вже на початку вересня практично усі партії лівого толку, що входили до Народного Демократичного Фронту заявили щодо приєднання до Комуністичної партії. Було створено Політбюро, до якого увійшла значна кількість молоді, яка протягом ще довгого часу буде формувати ідеологію та втілювати її у життя, серед них Аїдіт (1923–1965), Лукман (1920–1965), Нджото (1925–1965) та Судісман (1920–1968) [10].

Віднині Комуністична почала підштовхувати робочих та селян на проведення акцій непокори, демонстрацій та інших заходів, що були взяті на озброєння після того, як повернувся Муссо. Селяни заохочувались комуністами відбирати земельні мастки у багатих землеволodarів. Така політика викликала обурення та протидію у членів Masyumi та селян-сантрі. Акції з боку Комуністичної партії, заяви Муссо ставили під загрозу головний вектор зовнішньополітичного курсу Республіки: налагодження відносин із Сполученими Штатами. Для нейтралізації радикально спрямованих комуністів уряд випускає на свободу Тана Малаку, сподіваючись, що він зможе об'єднати навколо себе лівих. Однак ці сподівання не виправдались.

Вже у середині вересня розпочались збройні сутички між комуністами та проурядовими угрупованнями. 17 вересня частинам дивізії Сілівангі вдалось витіснити загони та членів Комуністичної партії з Суракарти. Вони були змушені відійти до міста Мадіун, що став центром дислокації прокомуністичних сил. 18 вересня за допомоги радіо було проголошено про створення нового уряду під керівництвом Національного Фронту [8, с. 34]. Муссо, Амір та інші лідери Комуністичної партії покинули свої домівки, щоб приїхати до Мадіуну та очолити цей внутрішньо республіканський заколот. Судірман опинився у дуже незручному становищі: з одного боку, він симпатизував прокомуністичним силам, що були проти демобілізації, та й час він вважав більшість заходів уряду хибними, з іншого ж боку, він не хотів, щоб армія підпорядковувалась комуністам та боявся впливу їхньої ідеології на боєздатність республіканської армії. Але ж він був за діалог із повстанцями й за вихід вважав лише захоплення декількох лідерів, які, на його погляд, дезінформували інших причіників незалежності. Однак Сукарно, Хатта та Насутіон мали зовсім інший погляд на вирішення мадіунської проблеми.

19 вересня приблизно 200 членів Комуністичної партії та інших лідерів лівих, які ще знаходились у Джокджакарті, було схоплено. Ввечері того ж дня Сукарно зробив радіопромову, у якій запропонував індонезійській спільноті приєднатися до нього та Хатти, ніж до Муссо та його ідей створення країни на кшталт Радянського Союзу [10, с. 324]. Незрозуміло, чи Муссо за довгі роки перебування за кордоном не знав

про магічну силу та ораторський таланти Сукарно, чи він просто був надто впевненим у власні можливості, але він зробив помилку, що мала величезний вплив на подальший розвиток подій. Він зробив аналогічну радіопромову, у якій заявив, що ніколи не погодиться на союз із урядом й буде битися до останньої краплі крові. Почувши про обов'язковість вибору між Сукарно та Муссо, навіть ті, кому імпонували ідеї останнього, відмежувались від мадіунського руху. Осередки Народного Демократичного Фронту в Бантені та на Суматрі наголосили на тому, що не мають нічого спільного з Муссо та послідовниками.

Республіканські війська, чільне місце в яких займала дивізія Сілівангі, вирушила у напрямку Мадіуну, де перебувало від 5 до 10 тисяч військових, які підтримували Комуністичну партію. Відступаючи з Мадіуну та селищ навколо цього міста, прокомуністичні війська влаштували справжній терор проти мусульманської спільноти та ліберально спрямованого населення. 30 вересня ці загони остаточно залишили місто та стали об'єктом полювання. Аїдиту та Лукману вдалось втекти, а головна особа та ідейний лідер комуністичного заклоту Муссо загинув під час спроби втечі. Таким чином, лише 80 дів Муссо був на чолі Комуністичної Партії Індонезії. За приблизними даними з боку комуністів було схоплено 35 тисяч осіб, 8 тисяч загинуло, серед них Амір та інша верхівка лівих радикалів [8, с. 105].

Мадіунські події стали новою відправною крапкою для подальшого розвитку Республіки: комунізм на деякий час (до 50-х років) перестав бути загрозою на шляху створення країни, послідовники сталінізму або утримувались у тюрмах, або зникли з політичної арени. Націонал-комуністи на чолі із Таном Малакою, які не підтримали мадіунський рух, створили Partai Murba, що віднині очолила ліве крило революційного руху. Негативним наслідком було погіршення відносин між сантрі, тобто правовірними мусульманами, та абанган, виходячи з того, що саме вихідці з абанган склали ядро комуністичного руху. Все ж таки була проведена демобілізація й взагалі загальний виступ прореспубліканських сил проти комуністів згуртував армію Республіки. Й найголовніше, перемога над комуністами змінила ставлення уряду США до Республіки. 1948 рік у багатьох є наріжним каменем «холодної війни»: «червона експансія» як у Європі, так і в Азії, змусила США шукати союзників навіть серед тих, хто до цього нейтрально ставився до нового світового розподілу. Перемога урядових республіканських військ над прокомуністичними загонами остаточно переконала США, що їм слід підтримати саме їх, а не союзні Нідерланди, виходячи із довготривалого стратегічного плану.

У той же час на Лнії Ван Моока, своєрідному кордоні між Республікою та колоніальною федерацією, постійно відбувались збройні сутички. Напруга зросла, коли після мадіунських подій частини дивізії Сілівангі спробували повернутись до Західної Яви. Нідерланди вирішили остаточно знищити Республіку.

18 грудня 1948 року почалась друга «поліцейська акція», що, незважаючи на військову перемогу Нідерландів, стала остаточною поразкою цієї європейської країни у своїй багатовіковій кампанії в найбільшій у світі країні-архіпелазі. 19 грудня колоніальні війська увійшли до Джокджакarti [12, с. 66]. Лідери Республіки: Сукарно, Хатта, Агус Салім (голова МЗС) вирішили не чинити спротив, вважаючи, що думка світової спільноти буде саме на їхньому боці. Але взагалі республіканські військові не розуміли плану лідерів Революції, тому билися із повною завзятістю, вважаючи, що є останньою надією Республіки.

Республіканські війська повністю покинули Джокджакарту у ніч на 20 грудня, почавши герилью по обидва боки лінії Ван Моока. Амір Шаріфуддін та понад 50 інших лідерів лівого крила були страчені республіканцями, які побоювались їхнього впливу у разі звільнення нідерландцями [12, с. 68]. Таким чином, до кінця грудня всі великі міста на Яві та Суматрі знаходились під контролем колоніальних військ. Єдиним виключенням був регіон Ачех на чолі із лідером правовірних мусульман Даудом Беуреухом. Нідерланди не наважились вводити війська до Ачеху, мудро враховуючи завзятість місцевого населення та важкі географічні умови для ведення боротьби.

Рада безпеки ООН взагалі та особливо Сполучені Штати, після військової операції з боку Нідерландів, вважали себе зрадженими. Під час боїв за Джокджакарту у невеличкому селищі Каліуранг, у декількох кілометрах від столиці Республіки, працювала Комісія ООН з питань вирішення індонезійсько-нідерландського питання. 22 грудня припинила фінансову допомогу Нідерландам, спрямовану на відновлення інфраструктури цієї країни в Південно-Східній Азії. У Конгресі США все більшої сили набирала думка щодо повного припинення фінансування та грошової допомоги цій європейській країні.

В лавах республіканських військ, що вели партизанську війну, сталися певні зміни. Незважаючи на те, що Судірман залишався символом республіканської армії, але з огляду на його тяжку хворобу, керування армією взяв на себе Насутіон. У той же час ми маємо змогу почути про перші кроки майбутнього другого президента країни Сухарто, який 1 березня 1949 року напав на Джокджакарту та утримував її протягом шести годин [13, с. 143]. Ця військова операція є дуже сумнівною, виходячи з її реальності, й скоріше за все є спробою пізнішої історіографії героїзувати постать другого президента, що деяким чином споріднює його із постаттю радянського лідера, Генерального секретаря ЦК КПРС Леоніда Брежнєва.

Атака 1 березня була спланована Вілатером Хутагулунгом, офіцером, який був одним з чільників партизанського руху на Центральній Яві, разом із командуючим республіканськими військами Судірманом, який вже тоді страждав від важкого захворювання легенів. Після того, як в 1948 році Нідерланди заявили, що не має ніякої Республіки Індонезія, серед військового командування поширилась думка, що потрібно провести масштабну військову операцію, яка б показала усьому світові, а

перш за все UNCI (United Nations Commission for Indonesia, Комісія ООН для Індонезії), що визвольний рух в Індонезії не підкорився колонізаторам, що в країні є власний уряд і власні війська. Об'єктом атаки була обрана Джокджакарта, тому що саме напад на це велике місто привернуло б увагу світової спільноти, до того ж у місті знаходилися іноземні журналісти, які б побачивши місцеве населення у формі індонезійської армії, відразу б донесли цю новину до читачів у власних країнах. Втрати індонезійської армії під час нападу на Джокджакарту склали приблизно 300 військових, 53 поліцейських, а також цивільні стосовно яких не має точних даних [13, с. 145]. Втрати серед військових з боку Нідерландів були набагато меншими у порівнянні із індонезійською стороною: лише 6 осіб, серед яких 3 військових та 3 поліцейських. Однак загальні втрати нідерландських військ протягом березня 1949 року досягли майже 200 осіб [3, с. 229]. Пізніше, а саме 7-10 серпня 1949 року індонезійські війська проведуть схожу за своєю концепцією атаку на місто Суракарта. Контрверсійність атаки 1 березня полягає у її значенні для всього антиколоніального руху в Індонезії. Ще до початку 1970 років про атаку на Джокджакарту особливо не згадували, вважаючи цю операцію не такою героїчною, як, наприклад, захист Сурабаї. Але із посиленням режиму Сухарто події 1 березня 1949 року в індонезійській історіографії стали ледве не найвизначнішими в усьому перебігу антиколоніальної боротьби. Інша контрверсійність полягає у тому, хто ж був архітектором цієї військової операції. До першої офіційної версії, яка називає Хутагулунга розробником ідеї та плану атаки, додалось ще дві версії, відповідно до яких Сухарто та Хаменгку Бувоно IX могли бути творцями подій 1 березня 1949 року.

Єдиним з цивільних політиків, що залишався на волі, був Тан Малака. Він перебував на Східній Яві з дуже невеликою купкою послідовників й був вбитий після зіткнення із іншим загоном прореспубліканських військ.

Наприкінці січня 1949 року Рада Безпеки ООН одностайно закликала Нідерланди скласти зброю, звільнити полонених та створити усі умови для передачі повного суверенітету індонезійському народові до 1 липня 1959 року [10, с. 337]. Найбільше всього Нідерланди побоювались припинення фінансової допомоги з боку США, спрямованої на відновлення внутрішньої економіки країни. Виходячи з цього Нідерланди були змушені погодитись на умови членів Ради Безпеки ООН.

6 липня 1949 року уряд Республіки повернувся до Джокджакарти [12, с. 93]. Військові не дуже радо привітали повернення цивільних лідерів революційного руху, вважаючи їх зрадниками за відсутність, за їх думкою, жаги до боротьби заради незалежності. Але знов таки Сукарно, погрожуючи піти з політичної арени, змусив військову верхівку погодитись на співпрацю із цивільними політиками. У тому ж липні у Джокджакарті та Джакарті було проведено конференцію, на якій приймали участь не тільки представники Республіки, але офіційні особи федеральних утворень на території Індонезії. Головним рішенням,

прийнятим під час проведення конференції, було рішення щодо створення Республіки Індонезійських Штатів (Republik Indonesia Serikat) на чолі із президентом Сукарно та віце-президентом Хаттою.

Від 23 серпня до 2 листопада 1949 року у місті Ден Хааг (Нідерланди) було проведено чергову конференцію Круглого Столу. Хатта очолив індонезійську делегацію і навіть отримав схвальні відгуки від колишніх колонізаторів за свої дипломатичні здібності. Було вирішено створити стратегічний союз між Нідерландами та Республіки Індонезійських Штатів на чолі із символічним гарантом – нідерландською королевою [7, Т. 11, с. 63]. Республіка надавала багато численні гарантії стосовно безпеки нідерландських інвестицій у економіку Індонезії. Багато хто з індонезійців сприйняв такі домовленості як загрозу національному суверенітетові. Залишилось також два дуже важливі та складні питання: доля західної частини Папуа та зовнішній борг Східної Нідерландської Індії, що брала на себе Республіка. Остаточою цей борг окреслили на рівні 4,3 мільярдів гульденів.

Для того, щоб територія Західного Папуа не увійшла до складу Індонезії та для того, щоб й надалі використовувати великий природний потенціал регіону, нідерландська правляча верхівка вдавалась до досить дивних заходів. Наприклад на двосторонній австралійсько-нідерландській конференції, нідерландською стороною було запропоновано про створення Меланезійської Конфедерації, до складу якої би увійшли Папуа Нова Гвінея, Західне Папуа, Бісмарк, архіпелаг Соломон. Звісно, ця ідея не могла викликати схвалення серед представників міжнародної спільноти.

27 грудня 1949 року Нідерланди офіційно об'явили щодо повного суверенітету Індонезійської федерації. Однак навіть саме слово «федералізм» викликало недовіру з боку індонезійської спільноти, яке вважало федерацію планом Нідерландів для подальшого втручання у внутрішні справи нової країни. Тим більш, що «цепний пес» Нідерландів Вестерлінг зробив спробу змінити хід історії.

23 січня 1950 Вестерлінг та 800 людей з його оточення захопили стратегічні установи у місті Бандунг. Верховний Комісар Нідерландів та командуючий гарнізоном Бандунга наказали йому припинити проведення своєї операції. Стало відомо, що Вестерлінг планує напасти на членів кабінету міністрів Республіки Індонезійських Штатів. Однак його плани не були втілені у життя й він був вимушений втікати до батьківщини [10, с. 347].

Схоплення декількох лідерів Пасундана, що були втягнутими до зговору Вестерлінга, підштовхнуло парламент цього штату до скасування статусу члена федерації. 27 січня 1950 було погоджено злуку Пасундана та Республіки [10, с. 348]. Інші більш малі федеральні країни також почали процес приєднання до Республіки. На початку квітня був заарештований за обвинуваченням у зраді національних інтересів та участі у спробі перевороту на чолі із Вестерлінгом султан Абдул Хамід II з Понтіанак, правитель Західного Калімантану, що призвело до розповсюдження влади уряду Республіки й на цей регіон.

Найбільший спротив процес об'єднання країни у єдину унітарну державу Республіка отримала з боку держав Східної Суматри та Східної Індонезії. Амбонці, народ, що мешкає на Молукських островах, велика частина яких сповідує християнство, були проти унітаризації з огляду на те, що вважали бачили в Республіці змову яванців, мусульман та «лівих» проти інших регіонів Індонезії. У квітні 1950 року у місті Макассар на Сулавесі відбулось зіткнення між загонами колоніальних військ (більшість яких складалась з амбонців) на чолі із Анді Азісом та республіканцями [6, с. 144]. 25 квітня колишній міністр юстиції в уряді Східної Індонезії доктор Сумокіл проголосив про створення Республіки Південного Молукку [6, с. 146]. З липня до листопада точились бої між прибічниками місцевого самоврядування та республіканськими військами, що закінчились перемогою центру. Східна Індонезія та Східна Суматра не мала іншого шляху, як приєднатись до процесу унітаризації країни.

Нарешті, 17 серпня 1950 року, під час святкування 5-ої річниці проголошення незалежності Індонезія отримала більш менш сучасний вигляд. Усі департаменти та установи, що існували протягом періоду Революції були змінені, усі федеральні утворення стали частиною єдиної унітарної держави Республіка Індонезія, столицею країни була обрана Джакарта.

Революція закінчилась перемогою, країна та її мешканці врешті решт досягли незалежності. Головним надбанням цього періоду є те, що усій світовій спільноті стало зрозуміло, що на світовій політичній арені з'явився новий учасник. Індонезія почала розвиватись власним шляхом: не шляхом федерації, проісламським або комуністичним тощо. Але й стало зрозуміло, що Революції вирішила далеко не усі питання й країна зіткнеться з новими проблемами в політичній та економічній сферах, у міжнаціональних та міжконфесійних питаннях. Постколоніальний розвиток завжди є важким з огляду на те, що людям треба, перш за все, змінити світогляд, перебудувати національний менталітет.

Література

1. *Chaniago, Amrin Imran, Saleh D.* Djamhari. Pemerintah Darurat Republik Indonesia (PDRI) dalam Perang Kemerdekaan / *Chaniago, Amrin Imran, D. Saleh.* – Jakarta, 2003.
2. *Chatterjee, Partha.* Nationalist Thought and the Colonial World / *Partha Chatterjee // A Derivative Discourse.* – Minneapolis, 1986.
3. *Kahin, George McTurnan.* Nationalism and Revolution in Indonesia / *Kahin, George McTurnan.* – Cornell University Press, 1952.
4. *McCargo, Duncan.* “Rethinking Southeast Asian Politics”. In *Southeast Asian Studies: Debates and New Directions*, edited by Cynthia Chou and Vincent Houben / *McCargo, Duncan // Singapore and Amsterdam: Institute of Southeast Asian Studies and International Institute for Asian Studies, 2006.*
5. *Moedjanto G.* Sejarah Indonesia Abad ke-20 / *G. Moedjanto.* – Jilid I. Dari Kebangkitan Nasional Sampai Linggarjati. – Yogyakarta, 1989.
6. *Moedjanto G.* Sejarah Indonesia Abad ke-20 / *G. Moedjanto.* – Jilid II. Dari Perang Kemerdekaan Pertama Sampai Pelita III. Yogyakarta, 1989.
7. *Nasution A. H.* Sekitar Perang Kemerdekaan Indonesia / *A. H. Nasution.* – Jilid 1-11. – Bandung.

8. *Prambudi Eko.* Madiun Afair, PKI 1948, Operasi Trisula. Penumpasan PKI Blitar Selatan. – Yogyakarta.
9. *Reid, Anthony.* The Indonesian National Revolution 1945-1950 / *Anthony Reid.* – Melbourne, 1974.
10. *Ricklefs M. C.* Sejarah Indonesia Modern (1200-2004) / *M. C. Ricklefs.* – Jakarta, 2008.
11. *Roff, William R.* The Origins of Malay Nationalism / *Roff, R. William.* – New Haven, 1967.
12. *Sewan Susanto.* Perjuangan Tentara Pelajar Dalam Perang Kemerdekaan Indonesia / *Susanto Sewan.* – Yogyakarta, 1985.
13. *Sudiyoto Adipranoto.* Indonesia Berjuang. – Surakarta, 1988.
14. *Taylor J. G.* Indonesia: Peoples and Histories / *J. G. Taylor.* – New Haven, 2003.
15. *Tim LIPI.* Ditugaskan Sejarah «Perjuangan Merdeka 1945-1985». Jakarta, 1985.

УДК 328.16 (497.1) “1928”

Політична криза 1928 року в Королівстві сербів, хорватів та словенців

Гряник Вадим

Гряник Вадим. Політична криза 1928 року в Королівстві сербів, хорватів та словенців. В статті йдеться про причини державного перевороту 6 січня 1929 р. в Королівстві СХС. Автор намагався дослідити становище, що склалось у сфері внутрішньої та зовнішньої політики югославської держави і сприяло встановленню режиму особистої влади короля Александра I Карагеоргієвича.

Ключові слова: політична криза, опозиція, королівська диктатура, авторитаризм.

Гряник Вадим. Политический кризис 1928 года в Королевстве сербов, хорватов и словенцев. В статье речь идет о причинах государственного переворота 6 января 1929 г. в Королевстве СХС. Автор пытался исследовать положение, которое сложилось в области внутренней и внешней политики югославянского государства и сопутствовало установлению режима личной власти короля Александра I Карагеоргиевича.

Ключевые слова: политический кризис, оппозиция, королевская диктатура, авторитаризм.